

# Permanente evaluatie

Open School Antwerpen

Een experiment.

Dit is een document in evolutie, omdat ook deze manier van werken in evolutie is. Er kunnen dus regelmatig aanvullingen en veranderingen aan gebeuren.

## 1.Ontstaan

Bij het invoeren van het modulair systeem in de NT2 opleidingen in Open School Antwerpen komen een aantal moeilijke punten aan het licht.

Eén van die punten is dat er veel **frequenter** dan vroeger moet beslist worden of een cursist naar de volgende eenheid kan overgaan of niet. Vroeger werd die beslissing om het half jaar of om het jaar genomen. Nu moet dat na elke module, wat voor intensieve groepen in richtgraad 1.1 wil zeggen: om de vijf weken.

Op dit ogenblik wordt deze beslissing gebaseerd op een summatief testmoment, aan het einde van elke module.

Dit testmoment neemt 4,5 tot 6 uur in beslag, waarvan zeker 3 uur mondelinge testen. Bij die mondelinge testen 'verliest' de cursist bijna 3 lesuren: hij is maar ongeveer 10 minuten of maximum een kwartiertje aanwezig om zijn mondelinge test af te leggen, de rest van de tijd gaat naar het testen van de andere cursisten.

De cursist moet dus op een traject van slechts 60 u een volledig lesblok 'afgeven' om het voor de educatieve mogelijk te maken van elke cursist een mondelinge proef af te nemen. Dit wordt door vele educatieven ervaren als een nadeel.

Bovendien brengen die testen voor de educatieve ook een heleboel **extra administratief werk** mee.

Bijkomende bedenking is dat je op één testmoment soms geen goed beeld krijgt van een cursist. Het gaat hier om een **momentopname** in voor de cursist 'uitzonderlijke omstandigheden'.

Er is dikwijls een discrepantie tussen het beeld dat de educatieve heeft van de cursist en diens resultaat op de test. Zenuwen kunnen een rol spelen, de cursist heeft misschien zijn dagje niet, er kunnen vragen zijn waarop de cursist eerder toevallig niet goed scoort, of omgekeerd: de cursist bakt er weinig van in de les en heeft toch een goed resultaat op de test.....

Educatieven halen ook aan dat ze dikwijls een beter zicht op het functioneren van de cursist hebben door hem doorheen de lestijd te observeren, dan door het resultaat van de testen.

Vanuit al deze bedenkingen groeide het idee van een meer **permanente evaluatie** van cursisten.

Los van deze opmerkingen rond het veelvuldig summatief toetsen en de vraag naar de zin hiervan, is ook een veel voorkomende opmerking van educatieven dat het voor de modules ontworpen lesmateriaal **weinig**

**herhalingsoefeningen** bevat, en dat er te **weinig** wordt gewerkt naar **transfer** van het geleerde.

Van daaruit groeide het idee om deze twee problematieken samen te nemen en een **systeem van permanente evaluatie** uit te werken rekening houdende met volgende criteria:

1. Er mag geen extra administratieve tijdsdruk zijn voor de educatieven.
2. Er moet tijdswinst zijn voor de cursisten. Dat wil zeggen dat we een systeem moeten uitwerken waarbij cursisten niet 'privé' mondeling worden getest. De evaluatie van spreekvaardigheid moet gebeuren in een kader waarbij de andere cursisten op een zinvolle manier betrokken zijn of individueel bezig zijn.
3. Er moet zowel ruimte zijn voor observatie als voor (zo betrouwbaar mogelijke) toetstaaltaken. Die taaltaken moeten we zo in het lespakket integreren dat ze tegelijkertijd een verdiepingsfunctie hebben en voor de cursist een interessant herhalingsmoment zijn.
4. Het systeem moet gericht zijn op formatieve evaluatie. Het moet niet alleen gericht zijn op een eindbeoordeling, maar vooral de evolutie die de cursist doormaakt in beeld brengen, zodat er 'kort op de bal' gespeeld kan worden en de cursist veel intensiever begeleid kan worden. (remediëring)
5. Het systeem moet overzichtelijk en duidelijk zijn en tot in detail uitgewerkt. Dit om het aantrekkelijker te maken om mee te werken en de educatieven niet af te schrikken om aan iets nieuws te beginnen.
6. Verder dienen we rekening te houden met de eisen die aan een goede evaluatie worden gesteld.  
principe 1 : de betrouwbaarheid : Is het resultaat van je toets niet afhankelijk van toeval (vb. de cursist heeft juist hoofdpijn), of van degene die de test afneemt (vb. sommige educatieven helpen, anderen geven geen enkele hint)?  
principe 2 : de validiteit : Meet de test wat hij wil meten? (vb. Ben je zeker, als je een invuloefening rond 'brood kopen' laat invullen, dat de cursist ook werkelijk een brood kan bestellen bij de bakker?)  
principe 3 : haalbaarheid en efficiëntie: binnen een bepaald budget, een bepaald tijdsbestek  
principe 4 : authenticiteit : de taken moeten zoveel mogelijk 'uit het leven gegrepen zijn'

Als je rond permanente evaluatie gaat werken, word je al snel in het hokje '**alternatieve evaluatie**' gesitueerd. Het is echter niet de bedoeling om een zo alternatief mogelijk evaluatiepakket uit te werken.

## 2. Wat is permanente evaluatie ?

We gaan uit van de letterlijke betekenis van permanente evaluatie. Permanent: het is een voortdurend evalueren, evalueren als constant onderdeel in de lespraktijk.

Evaluatie: het is het verzamelen en beoordelen van gegevens over de (aan de doelstellingen van het onderwijs gerelateerde) prestaties van de cursisten.\*

De bedoeling van permanente evaluatie is dat je niet meer alleen evalueert om een eindresultaat bij de cursisten te meten (kan de cursist door naar de volgende module?), maar doorheen je lessen het ontwikkelingsproces, de vorderingen van je cursisten systematisch volgt.

Permanente evaluatie heeft dan zowel een summatief als een formatief doel.

Summatief: er moet wel een oordeel zijn op het einde van de module of de cursist kan overgaan naar de volgende module of niet.

Formatief: je stelt vooral het opvolgen en de didactische begeleiding van de cursisten voorop.

Je ziet evalueren dan als een vast onderdeel van je les en probeert aan de hand van de resultaten direct in te spelen op de noden van de cursisten. (remediëren)

**Het is dus NIET de bedoeling om gedurende de hele module gegevens over de cursist te verzamelen om die dan op het einde van de module eens te gaan bekijken.**

### Hoe doe je dat, permanent evalueren?

Je kan dit op verschillende manieren doen: door observatie, door het gebruik van alternatieve evaluatievormen zoals het bijhouden door cursisten van een eigen portfolio, door een aantal taken die je evalueert doorheen de lesmomenten....

Wij opteren voor een combinatie van enerzijds de observatie van cursisten, en anderzijds het scoren en observeren van een aantal taaltaken doorheen de module.

## 3.De toetstaken.

Het gebruiken van de toetstaken doorheen de module is bedoeld om, naast het bepalen van een eindresultaat voor de gevolgde module, ook het leerproces continu te bewaken. De observatie items zorgen hier mee voor en helpen een oorzaak te vinden voor eventuele problemen in het ontwikkelingsproces van de cursist.

Er worden aparte toetsen gemaakt voor de vier deelvaardigheden: lezen, luisteren, spreken en schrijven. Per deelvaardigheid één of meerdere toetsen voor elke in die module te behalen doelstelling.

---

\* definitie van Peter Van Petegem en Jan Vanhoof.

Wat betreft de **toetstaken voor lezen, schrijven en luisteren** kiezen we voor een aantal korte toetstaken. Deze toetstaken komen op die plaatsen in de cursus waarbij ze een extra functie hebben als herhaling, verdieping, of afsluiting van onderdelen van de cursus. Ze kunnen ook verder in de cursus worden gebruikt om te zien of het geleerde in de taalontwikkeling geïntegreerd blijft.

Wat de **spreektaken** betreft werd reeds het probleem gesignaleerd dat de cursisten veel lestijd verliezen bij een eindtest doordat de educatieve met elke cursist apart een spreektest moet doen.

**1.** We ondervangen dit door een soort **'batterij' van spreektoetstaken** uit te werken die in de les als spreekmateriaal kunnen worden gebruikt. Zij komen ook altijd ten vroegste op een bepaalde plaats in het aangeboden lesmateriaal, maar het is zeker de bedoeling ze ook verder in de cursus te gebruiken.

Het is niet de bedoeling dat elke cursist alle spreektoetstaken gaat doen, elke taak wordt maar één of hoogstens een paar keer op verschillende momenten aan iemand uit de groep aangeboden.

De bedoeling hierbij is het probleem van de 'verloren lestijd' op te lossen: wat voor de ene cursist een spreektaak is moet voor de andere cursist evengoed een moment zijn dat hij zinnig bezig is met het aanleren van de taal.

Dit kan op verschillende manieren :

1. Je betreft de andere cursisten, laat hen bijvoorbeeld relevante gegevens selecteren uit hetgeen de getoetste cursist heeft gezegd, zodat dit voor hen een luisteroefening wordt. Zij krijgen hiervoor dan wel geen score, omdat hun antwoord afhankelijk is van het al dan niet adequaat spreken van de geteste cursist.

Dit kan gewoon mondeling, maar ook met apart bij de spreekopdrachten gemaakte schriftelijke luisteroefeningen.

2. Je kan op bepaalde momenten, terwijl de cursisten schriftelijk bezig zijn met iets waar ze zelfstandig (of in groep, maar zonder hulp van jou) aan moeten werken, steeds van enkelen een korte toetstaak afnemen.

**2.** We werken ook met **een carrouselstelsel van spreektaken** : De cursisten zitten hierbij in twee rijen tegenover elkaar en voeren per twee een spreektaak uit. Na een bepaalde tijd geeft de educatieve een teken en schuift de ene rij een stoel door. De taak wordt opnieuw uitgevoerd, de cursisten zitten nu tegenover iemand anders, enz.

Als educatieve ga je die gesprekken observeren en je bevindingen in een schema noteren.

## Hoe bekijk je de resultaten van al die toetstaken?

1. Het kan daarbij zijn dat je sommige cursisten op bepaalde domeinen extra ondersteuning geeft. Je stelt op basis van de evaluatiegegevens een zo goed mogelijke diagnose van zijn individuele tekorten en/of leerproblemen. Je kan dan zorgen voor individuele remediëren van de cursist.

2. Het kan ook zijn dat de resultaten je duidelijk maken dat het grootste deel van je groep de geëvalueerde doelstelling niet beheerst. Dan ga je met heel je groep verder rond die doelstelling werken of die via een andere aanpak aanbrengen.

3. Het kan natuurlijk ook zijn dat blijkt uit de evaluatie dat er te weinig aan een bepaalde doelstelling wordt gewerkt binnen het gebruikte lesmateriaal. De conclusie kan in dat geval zijn dat onze manier om aan die doelstelling te werken niet adequaat is. Dan is de volgende stap dat het materiaal herwerkt wordt!!

4. Tenslotte is het natuurlijk ook mogelijk dat de toetstaken zelf niet betrouwbaar genoeg zijn en dat hier terug aan moet gesleuteld worden.

## 4. De te observeren items.

### Motivatie

Zoals eerder gezegd opteer ik voor een **combinatie van observatie en een aantal uitgewerkte toetstaken** die doorheen de module kunnen worden gebruikt.

Het gebruiken van de toetstaken doorheen de module is bedoeld om, naast het bepalen van een eindresultaat voor de gevolgde module, ook het leerproces continu te bewaken. De observatie-items zorgen hier mee voor en helpen een oorzaak te vinden bij eventuele problemen in de het ontwikkelingsproces van de cursist.

Als educatieve zal je altijd spontaan je cursisten observeren tijdens de les, het enige wat we hier doen is een kader bieden om dit systematischer te doen.

We zijn uitgegaan van volgende principes :

1. Observeren mag voor een educatieve niet resulteren in voor elke cursist lange verslagen maken.

Het is NIET nodig het observatieformulier volledig in te vullen, je noteert alleen die dingen die opvallend, anders dan gemiddeld zijn. Het kan hier zowel om sterkere als zwakkere kanten van de cursist gaan .

Alleen als je op die manier het formulier invult, zal het een kijk geven op de voor die cursist in 't oog springende problemen of juist op zijn sterke kanten.

2. Tegelijkertijd moet er ook ruimte zijn voor eigen opmerkingen van de educatieve.

Onder elke rubriek is er hiervoor ruimte gelaten .

Deze ruimte moet alleen worden ingevuld als er iets opvallend te melden is. Je moet dus niet voor elke cursist elk kader invullen.

3. Niet elke cursist moet even intensief geobserveerd worden. Risicocursisten moeten veel intensiever gevolgd worden dan gemiddelde cursisten. Bij deze risicocursisten is het namelijk het meest noodzakelijk om kort op de bal te spelen.

4. Alle cursisten tegelijk en degelijk observeren is een onmogelijke taak. Daarom is het beter elke les 1 of maximum 2 cursisten extra in de observatieschijnwerper te plaatsen.

Daarbij noteer je natuurlijk ook iets op een observatieblad op het moment dat je iets sterk bij een cursist opvalt, ook al is het niet zijn 'observatiemoment'.

## **Uitwerking**

Welke gegevens moet je nu observeren?

Allereerst lijkt het me logisch om oog te hebben voor de **taalondersteunende elementen**.

De lijst van te observeren items is gebaseerd op de in het opleidingsprofiel <sup>\*</sup> omschreven ondersteunende elementen.

Dit hebben we hier en daar ingekort en/of uitgebreid .

De bedoeling is een makkelijk begrijpbare, niet te lange maar ook niet te beknopte lijst te creëren die een zicht kan geven op mogelijke tekorten (of juist niet) in de ondersteunende elementen die een cursist nodig heeft om taaltaken tot een goed einde te brengen. Hierbij worden ook de sleutelcompetenties van de cursist geobserveerd.

Als tweede observatieblok : een deel items rond **uitspraak**.

Een beoordeling voor uitspraak opnemen in een toetstaak is niet zo'n goed idee, omdat het een element is dat compleet apart van de taalontwikkeling kan aangepakt worden.

Iemand kan bijvoorbeeld in principe een taal perfect beheersen doch door zijn uitspraak compleet onverstaanbaar zijn. Als hier een serieus probleem aan het licht komt, is het aangewezen de cursist logopedie te laten volgen.

Een derde blok gaat rond **factoren die een goed leren in het algemeen bemoeilijken**.

---

<sup>\*</sup> DVO Opleidingsprofiel NT2 in de basiseducatie. 31 januari 2003

Sommige van deze factoren zijn tijdelijk andere permanent.  
Alhoewel deze factoren dikwijls niet binnen ons eigen domein kunnen worden aangepakt, kunnen ze wel mee een zicht geven op de redenen waarom een cursist bepaalde moeilijkheden ondervindt bij het volbrengen van een aantal (taal)taken.  
Daarbij kunnen wij wel fungeren als doorverwijzers naar instanties die deze problemen eventueel wel kunnen begeleiden.

### **Evolutielijn doorheen de module.**

Dit is een lijn die als basislijn een gewone egale evolutie aanduidt doorheen de module, de evolutie van de gemiddelde cursist .  
Is de cursist op een bepaald moment echter sterk geëvolueerd of ineens gestagneerd tijdens de module, dan kan je dat hierop aanduiden. Je kan daarbij dan ook gaan zoeken naar de oorzaak.  
Het feit dat een cursist in een sterke evolutie zit of juist niet kan mee spelen in de beoordeling of de cursist naar de volgende module kan.

Deze lijn zegt dus niets over de eigenlijke resultaten van de cursist, het kan best zijn dat hij goede resultaten behaalt en zonder problemen naar de volgende module kan, maar dat er toch een 'dipje' in zijn evolutie zit, wat je als educatieve best in 't oog houdt.

De samenstelling van dit observatieblad is zeker nog niet definitief.  
Het moet steeds verder evolueren door ermee te werken.

## **5. Wie stroomt door naar de volgende module?**

Op een bepaald moment kom je natuurlijk aan het einde van een module en blijft de vraag : wie stroomt door naar de volgende module en wie niet?

Een basisprincipe in evalueren is :Evalueren moet zo objectief mogelijk gebeuren, zodat elke educatieve dezelfde cursist hetzelfde zou beoordelen.  
We proberen dit zo dicht mogelijk te benaderen maar proberen toch ook het belang van 'gezond verstand' te benadrukken.  
Bij puur cijfermatige beoordeling van een cursist, hou je geen rekening met de factoren die tot dat resultaat hebben geleid.  
Maar als educatieve heb je de cursist geobserveerd en zijn evolutie gevolgd.  
Het zou jammer zijn al deze waardevolle informatie niet mee op te nemen in de eindbeoordeling van de cst, ook al boet je evaluatie dan aan objectiviteit in.  
Anderzijds is het belangrijk een aantal 'kapstokken' te hanteren.  
Dit om toch zo doordacht mogelijk te oordelen en volgens gemeenschappelijke normen.

Praktisch werken we als volgt :

Er wordt geen totaalscore gemaakt, de verschillende deelvaardigheden worden apart gescoord.

Is er twijfel of de cursist al dan niet kan doorstromen, dan schakelen we een 'kapstok' in, die de educatieve moet helpen om een gefundeerde beslissing te nemen.

Die kapstok is een denkbeeldige wip, waarbij aan de ene kant argumenten pro doorstroom staan , aan de andere kant argumenten contra doorstroom.

De educatieve situeert de cursist op basis van de 'objectieve' toetstaken en zijn observatiegegevens op die wip en oordeelt in welke richting die doorslaat. Observatiegegevens kunnen dus zwaarder doorwegen dan de resultaten op de toetstaken.

## 6.Moeilijkheden, werkpunten en beperkingen.

1. Ik denk zonder meer dat er **meer tijd** zal gaan naar de observatie en de toetstaken dan naar een gewone evaluatie op het einde van de module . Toch geloof ik erin dat je minder te maken zult hebben met tijdverlies.

Bij onze gewone evaluatie aan het einde van de module is het namelijk zo dat de cursisten voor de mondelinge test apart komen. Dikwijls is er een tijdspanne van 3 tot 4,5 uur waarin de individuele cursist maar 10 minuten of een kwartiertje "les" krijgt in de vorm van een mondelinge evaluatie.

Bij permanente evaluatie is het echter de bedoeling dat de tijd waarin één cursist een toetstaak spreken aflegt, voor de rest van de cursisten geen verloren tijd is, maar tijd waarin ook hij zinnig aan het werken is aan de doelstellingen van die module.

2. De bedoeling is dus de cursist kort op te volgen en zo snel mogelijk aan zijn moeilijkheden en tekorten te werken.

Dit brengt natuurlijk voor de educatieve een enorme extra druk mee. Dit jaar werken we dan ook met een werkgroep **remediëren**. De bedoeling is een batterij extra materiaal en methodes klaar te hebben per doelstelling, per module, per mogelijke oorzaak...zodat niet elke educatieve dit op eigen houtje moet uitzoeken.

3. Er staan veel items in het **observatieformulier**, het is moeilijk ze allemaal te onthouden als je aan het observeren bent. Toch werd er dadelijk gesteld dat, als je een paar maanden met zo'n observatiemethode aan het werken bent, de items vanzelf wel in je hoofd zitten.

Als positief werd ervaren dat elke les iemand extra wordt geobserveerd.

Ook het feit dat je alleen extremen moet noteren werd goed onthaald.

Er wordt ook ervaren dat je je cursisten bewuster observeert.

Tip : vul het formulier direct na de les in.

**4.** Bij het afnemen van **spreektoetstaken** ligt de moeilijkheid in het tegelijk bezig zijn met praten, luisteren, scoren en je ook nog met de andere cursisten bezig houden.

Als positief wordt ervaren dat je een goed beeld krijgt van je cursisten, dat je met zwakke of (te) sterke cursisten extra oefeningen kan doen, dat je goed iemands evolutie in 't oog kan houden zonder dat je dat voor alle cursisten even intensief moet doen.

Om het spreken beter te kunnen beoordelen, zou het een idee kunnen zijn om de oefeningen op te nemen en achteraf te beluisteren. Nadelen hiervan zijn evenwel dat het 'natuurlijk spreken' van de cursist wordt verstoord, er is een grotere drempel. Daarbij wordt op deze manier ook de tijdsinvestering voor de educatieve weer groter.

**5.** De optie om **zwakkeren meer te gaan testen** dan anderen kan als negatief gevolg hebben dat het voor die cursist lijkt dat je hem viseert. Dat kan natuurlijk niet de bedoeling zijn.

De reden hiervan aan de cursist toelichten, nl. dat je hem dan beter kan bijsturen, is een mogelijke manier om dit te ondervangen. Alleen is dat in bent2 04 niet evident omdat er nog zo weinig taal is waarvan je gebruik kan maken. Je zou dit in een andere taal kunnen doen, maar je hebt niet met elke cursist een gemeenschappelijke taal. Dit moet zeker een aandachtspunt blijven.

**6.** In een systeem van permanente evaluatie werken vraagt een **mentaliteitsverandering** van de educatieven.

Dit is niet voor iedereen wenselijk. Sommige mensen vinden dat aan een systeem van testen op het einde van een module meer voordelen zitten. We hebben er in ieder geval voor geopteerd met het centrum om wel op het einde van 1.1 en 1.2 een eindtoets te doen over een groter geheel. Dit om de cursisten in ieder geval ook met het fenomeen 'een examen'te laten kennismaken.

## **7. bijlage uit vergadering van de werkgroep op 22/12/06**

De visietekst is één ding, maar het algemeen verloop is iets anders.  
De visie is goed, maar er zijn problemen bij de uitvoering...

In het algemeen wordt gesteld dat er toch moet gewerkt worden aan het wegnemen van de druk, of stress, die het met werken met permanent evalueren gepaard gaat.

De modules gaan te snel, er zijn té veel taken, bij intensieve cursus na een blok van 5 weken moeten oordelen is te kort.

Voordeel van een eindtest is dat iedereen hetzelfde doet, als je permanent evalueert, dan kan je niet goed vergelijken (wegens regelmatige afwezigheid van de cursisten).

De score en het beeld dat je van de cursist hebt in de klas, komt dikwijls niet overeen. Dit moet ook op de 'wip' komen.

Door de grote administratieve druk en het feit dat je er een beetje 'in' moet komen, heb je de neiging het allemaal een beetje 'uit te stellen'.

Cursisten kijken nogal gemakkelijk bij de buur, en voor iets dat je midden in je les doet ga je niet alle tafels anders zetten.

Mogelijke oplossing : een A en B versie maken van de toetsbladeren, met dezelfde inhoud maar per vraag in een andere volgorde gezet.

vb.bladA

Dit is een

☐ auto

☐ fiets

☐ brommer

blad B

Dit is een

☐ brommer

☐ auto

☐ fiets

Je geeft dan telkens aan 1 cst een A-blad, de volgende een B-blad, de volgende terug een A-blad enz.

Er volgde een 'luidop nadenken gesprek' dat ik niet helemaal heb genoteerd, maar de conclusie was wel een beetje : 'als we dan toch de observatiegegevens (formulier, wip → gezond verstand) laten doorspelen, waarom baseren we ons dan ook niet op de observatie van de verschillende vaardigheden in plaats van scores te berekenen die we dan toch regelmatig niet ten volle laten doorwegen.

Werk aan de winkel, en wel begin derde trimester...